

EPÍLEG. NATURA I ESPIRITUALITAT PER ALS NOSTRES TEMPS

XAVIER PERARNAU

Tots els éssers creixen agitadament, però després, cada un torna a la seva arrel.

Tornar a la seva arrel és trobar el repòs. Reposar és tornar al seu destí.

Tornar al seu destí és conèixer l'eternitat. Conèixer l'eternitat és ser il·luminat.

Qui no coneix l'eternitat camina cegament a la seva desgràcia.

Qui coneix l'eternitat dona cabuda a tots. Qui dona cabuda a tots és universalista.

Qui és universalista és part de la naturalesa.

TAO TE CHING

EUTOPIA. EL LLEGAT DE JOAN ESCALES

Acabem de descobrir la Terra, el nostre Planeta, com la casa comuna, l'única que tenim, i estem descobrint que som una unitat indissoluble de relacions i de futur.

L'ecologia profunda, integral, ha d'incloure tots els aspectes de la nostra vida personal, familiar, social, política, cultural, religiosa... I totes les institucions polítiques i socials han de fer programa fonamental seu «el salvament del Planeta». Urgeix crear, estimular, potenciar en totes les religions i humanismes una espiritualitat «profunda i total» de signe positiu, d'actitud profètica en l'alliberament. S'imposa una nova relació amb la natura. Volem viure aquest kairós ecològic de militància i de mística amb el Déu de tots els noms i totes les utopies.

PERE CASALDÀLIGA

«ENS TROBEM DAVANT D'UN MOMENT CRÍTIC EN LA HISTÒRIA DE LA Terra, un moment en el qual la humanitat ha d'escollir el seu futur»⁷. En efecte, un munt de factors interrelacionats, i ben palesos en l'emergència climàtica, fan evident que vivim una crisi sistèmica i avantcambra del col·lapse del món tal com l'hem conegut. Un inquietant interrogant interpel·la la nostra consciència a la recerca de respostes sobre l'actual mode de viure, el qual és font d'un generalitzat desassossec i amenaça la vida dels nostres descendents.

7. Així comença la *Carta de la Terra*, declaració internacional de principis fonamentals aprovada sota acolliment de la UNESCO, i antecedent directe sense el qual no cap imaginar la *Laudato si'*. La seva redacció va ser liderada per Leonardo Boff, uns dels referents d'en Joan Escalles com es pot comprovar veient la seva biblioteca.

Epíleg

Els motius del daltabaix no són conjunturals, sinó fruit d'una profunda desorientació ontològica que origina la deriva des de la concepció espiritual del món cap a una altra de profana i materialista. El racionalisme, en la seva ferotge desqualificació del que no pot copsar, ha acabat per imposar la negació del rerefons sagrat de la realitat. Com a conseqüència inevitable, ignorem el lloc que ocupem en el cosmos i, per tant, perdem el sentit i l'orientació de l'existència. I de la desaparició dels referents essencials es desprèn la pèrdua del propòsit i la coherència dels capteniments individuals i socials i, en conseqüència, es trenquen els equilibris més elementals.

Síntoma i alhora greu resultat d'aquest procés és el progressiu desenteniment ètic, i també la desconexió de la Natura fins al punt d'oblidar que hi pertanyem. La Mare Terra ens acull i proveeix de tot el que ens cal per nodrir cos i ànima, però hem esdevingut tan necis, i tan insensibles a la seva dimensió teofànica, que ens hem convertit en depredadors de la font de la nostra pròpia vida física i espiritual.

Tenim seriosos motius per a la preocupació, però també per a l'esperança, ja que tota crisi pot ser crisàlide. Si assumim que som davant d'una gran prova que només superarem amb radical transformació personal i col·lectiva de consciència i d'acció, potser trobarem l'impuls per a un ressorgiment que permeti recuperar la sincera lloança del do de la vida i redignificar les nostres existències. Cal urgentment una metànoia, de la qual forma part la «conversió ecològica» que propugna l'encíclica *Laudato si'*. Ara és el moment decisiu per capgirar l'ordre d'importància que atorguem a les coses, per situar de nou al centre el que és primordial. Cal tornar a l'essencial, i això requereix retornar a la Natura.

EUTOPIA. EL LLEGAT DE JOAN ESCALES

En efecte, la reacció és imprescindible i, ben al contrari de l'actual fugida endavant, passa per una qüestió que va ser preeminent tant en la vivència personal com en la pràctica pastoral de Joan Escales. Em refereixo a la percepció i la convicció de la dimensió espiritual de la Natura. Aquesta seva certesa i joirosa vivència ens la recorda, per exemple, la gran fotografia d'un majestuosa nevat Montsent de Pallars que va fer posar a la rectoria d'Enviny, on podem llegir sobreimprès «*Mi amado, las montañas*». En recobrar la connexió amb la Terra recuperem, tot d'una, el genuí vincle amb la deïtat i amb nosaltres mateixos. I viceversa, restablir el lligam amb la causa última de la realitat duu a la intimitat amb la Natura i a la certesa interior de participar d'un Tot múltiple en la seva unitat. Sentir que som part del batec constant de l'univers és un aliment fonamental per a l'ésser multidimensional que som.

Així doncs, el gran símptoma de la malaltia del món indica per si mateix el seu remei. Necessitem l'estret contacte amb la Natura per recordar què som, per tornar a ser de veritat. Passar temps immersos en ella, amb ella, ens transforma interiorment, ens reconnecta amb la nostra més profunda condició i regenera la nostra capacitat de comprensió. Com bé sabia en Joan Escales, en comunió amb la Natura entenem, sense conceptes, el més essencial. És una experiència única, d'una bellesa suprema, per la qual rebem veritats fonamentals i fem aprehensió d'una saviesa indissoluble.

La comprensió així adquirida és també font de profunda compassió, la qual nodreix el veritable sentit de responsabilitat, és a dir, el desig i la capacitat de respondre a la interpel·lació de la pròpia vida en favor del bé de l'altre i del bé comú. I és així com

Epíleg

s'enforça la voluntat de compromís amb el món i en sorgeix una acció coherent i integral, arrelada i alhora elevada, receptiva alhora que transformadora. Sense aquesta compassió, i sense la corresponent implicació, no som del tot humans.

Cal que ens entenguem d'una manera nova, i que ens comportem d'acord amb una regenerada ètica de base espiritual que reintegri la Natura al seu centre. Perquè sabent-nos pertànyer a la unitat de l'ordre natural comprenem que hem de tenir cura de tots i cadascun dels seus detalls, així com de la xarxa de connexions que ho relliga tot. I viceversa: tenint cura de la Terra vetllem pel bé de tots els éssers, els que comparteixen el nostre ara i els que encara han de néixer. Ho hem de fer per supervivència, també per ser dignes del do rebut, però sobretot per amor, per veneració a la realitat última que en la Natura es manifesta, per reverència a la Vida. No és això el que irradiava en Joan Escalles?

No corresponia a aquest epíleg redundar en la glossa del pensament, obra i carisma d'en Joan (ja prescindixo del seu cognom, a hores d'ara experimento envers ell una certa familiaritat tot i que no el vaig tractar). En canvi, sí que considero escaient revalorar la seva mirada i actitud, extreure'n claus per afrontar el present i projectar-les cap al futur. A aquest objectiu tracten de contribuir les presents reflexions, les quals volen ser una certa reivindicació en clau d'actualitat del potencial del seu llegat.

Per deferència a la petició del seu germà Josep, em permetré una referència personal. D'acord amb el que he conegut d'en Joan a través dels seus llibres i diversos testimoniatges, em sento en consonància amb aspectes destacats de la seva inclinació vital.

EUTOPIA. EL LLEGAT DE JOAN ESCALES

Em refereixo a la mística natural, en particular a l'alta muntanya; al desig de compartir l'amor per, des de i amb la Natura; i a la voluntat de transmetre els profunds aprenentatges que l'íntim contacte amb ella impliquen. Crec que convergeixo amb ell en l'experiència i en la convicció de la necessitat de (contribuir a) tornar a una espiritualitat que es nodreixi de la Natura, i també en el fet que això ha d'orientar la nostra capacitat de compromís.

Seria magnífic que aquest Bon lloc (Eu-topia) enmig d'un privilegiat paisatge, el «monestir de muntanya» com en Joan també l'anomenava, seguís acollint iniciatives i experiències en ressonància amb la genuïna espiritualitat que ell estimulava, i amb la que proposa la cita inicial de Pere Casaldàliga, a qui en Joan va fer una visita que li va ser determinant.

Tant de bo que continuïn ressonant i inspirant les seves paraules:

No sé parlar de mi mateix sense comptar amb Aquell que m'habita. «En Ell vivim, ens movem i som».

Sí, vaig aprenent a veure-ho tot a la seva llum. Hem estat creats per a contemplar la Bellesa i per irradiar-la.

—I el dolor?

—En el dolor també hi ha bellesa. I podem irradiar-la.

—Com?

—Amb la mirada.

Deixem-nos impregnar per aquest esguard, i pel pensament que conclou el llibre *Mira't i deixa't mirar*:

Epíleg

En molts moments, escoltant el silenci sonor d'aquests claustres sagrats de valls solitàries, de cels blaus, cenyits tots ells per un cinturó d'altres muntanyes que envien des dels seus cims corrents d'aires purs i de les seves entranyes dolls d'aigües platejades pel sol, em veig a mi mateix com l'ermità del Pirineu.

Eutopia és un principi, i tant de bo un futur.

